

Az Egészségügyi Világszervezet Nemzetközi Ifjúsági Dohányzás Felmérésének 2016. évi hazai megvalósításáról

Záró tanulmány

Készítették:

Demjén Tibor

Kiss Judit

Formanek-Balku Eszter

Dohányzás Fókuszpont

.Honlap: <http://www.dohanyzasvisszaszoritasa.hu/index.html>

Budapest, 2016. október

A kutatás az Emberi Erőforrások Minisztériumának (EMMI) finanszírozásával, a Nemzeti Egészségfejlesztési Intézet Dohányzás Fókuszpontjának és Egészségmonitorozási Osztályának közös megvalósításában került kivitelezésre.

Az adatfelvételt és az adatok rögzítését a TÁRKI Zrt. végezte.

Tartalomjegyzék

Bevezető	3
A felmérés háttéréről és céljairól	5
A felmérés célcsoportjáról	5
A felmérés módszertana	6
Mintavétel	6
A felmérés kérdőívének összeállítása.....	6
Adatfelvétel és adatfeldolgozás	7
A 2016. évi felmérés eredményei az előző felmérések (2012. és 2013. évi) eredményeivel való összehasonlítás tükrében	8
Dohányzási gyakoriságok	8
A dohánytermékek kipróbálási arányai.....	8
A használat gyakorisága	8
Az egyes dohánytermék kategóriák alapján képzett gyakoriságok.....	9
Dohánytermékekhez való hozzáférés	11
Passzív dohányzásnak való kitettség	11
Leszokási jellemzők	12
Dohányzással kapcsolatos attitűd	13
A dohányzás és a passzív dohányzás megítélése a fiatalok körében	13
Prevenációs programokban való részvétel	13
Az elektronikus cigaretta használatának jellemzői	15
A használat gyakorisága	15
Hozzáférési és használati jellemzők	16
Passzív e-cigaretta használatnak való kitettség	17
Leszokási jellemzők	18
A használattal kapcsolatos ismeretek és attitűdök	18
Az eredmények összevetése más hazai kutatások eredményeivel, illetve nemzetközi kutatási adatokkal	19
Következtetések	21
Melléklet.....	23
A felmérés kérdőíve	23

Bevezető

A dohányzás világszerte a leginkább megelőzhető haláloknak számít, azonban évente közel 6 millió ember haláláért felelős és több mint 500 milliárd dollár (114 billió forint) értékű gazdasági kárt okoz.^{1,2} Magyarországon a dohányzás súlyos népegészségügyi és nemzetgazdasági probléma, a dohányzás következtében 2010-ben 20.470 ember halt meg³ és közel 600 ezer egészségben eltöltött életévet veszített el (DALY), ezzel Magyarország az Európai Unió 28 tagországa között a legrosszabb helyen állt, annak ellenére, hogy 1990 óta csökkenő tendencia figyelhető meg a dohányzással összefüggő mutatókban, mind az aktív, mint a passzív dohányzás tekintetében. A dohányzás okozta halálozás tekintetében is az európaihoz hasonló trend figyelhető meg, azaz míg a férfiak esetében csökken a halálozások száma, a nőknél nincs változás. A 2010-es dohányzás okozta terhekre többféle becslés is készült: a becslések módszertana, pontossága és felhasznált adatai alapján a dohányzás okozta 2010-es hazai veszteség vélhetően 450 milliárd és 1000 milliárd Ft közé esett.

A nyolcvanas évek közepétől napjainkig számos kérdőíves kutatásban vizsgálták a hazai lakosság dohányzási jellemzőit. Az időbeli trendek nyomon követését megnehezíti, hogy az eltérő módszertani megoldások miatt a vizsgálati eredmények nem összevethetőek.

Az Eurobarometer legfrissebb, 2014. évi felmérése alapján elmondható, hogy európai összehasonlításban a dohányzás elterjedtsége tekintetében Magyarország sokáig nagyon kedvezőtlen pozícióban állt. A 2005-ös Eurobarometer adatai alapján hazánk az első 10 ország között szerepelt az európai összesítésben a naponta dohányzók számarányát (30%) tekintve, 3 százalékponttal meghaladva a 25 EU tagország átlagát (27%), de a 2012. évi Eurobarometer adatai is hasonló eredményeket mutattak: a hazai lakosság 32%-a dohányzott az előző felmérés idején. A legfrissebb, 2014-es adatfelvétel alapján a hazai lakosok 30%-a dohányzott, ami 2 százalékponttal kevesebb a 2012. évi adathoz képest és 4 százalékponttal haladja meg az EU átlagot.

Hazai kutatások eredményei⁴ alapján a középkorú lakosság körében 2000 óta mindkét nem esetében csökkent a jelenleg dohányzók aránya, a csökkenés üteme ugyanakkor eltér egymástól: a férfiaknál határozott, egyértelmű irányú a változás, míg a nőknél inkább jelzés értékű. Szintén mindkét nemre jellemző, hogy a legidősebb korosztályok esetében kismértékű növekedés tapasztalható 2000 óta folyamatosan. Ugyanez a tendencia jellemző a napi rendszerességgel dohányzók tekintetében is.

A legfrissebb hazai ifjúsági felmérések (GYTS 2012, 2013, 2016.)⁵ eredményei alapján is elmondható, hogy az elmúlt időszakban a 13-15 éves fiatalok körében nőtt a nemdohányzók és

¹Forrás: <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs339/en/> (letöltve: 2016.10.15.)

² WHO Report on the Global Tobacco Epidemic; 2013; WHO; Forrás: http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/85380/1/9789241505871_eng.pdf?ua=1, (letöltve: 2016.10.15.)

³Bakacs M., Balku E., Bodrogi J., Demjen T., Joó T., Vámos M., Vitrai J., Vokó Z.; A dohányzás társadalmi terhei Magyarországon, Budapest, 2012. http://www.fokuszpont.dohanyzasviszszaszoritasa.hu/sites/default/files/dohanyzas_tarsadalmi_terhe_OEFI_2012_.pdf

⁴ Az Európai lakossági egészségfelmérés (ELEF) 2009. és 2014. évi eredményei elérhetőek itt: <http://www.ksh.hu/elef>

⁵ Bővebben az eredményekről: <http://www.fokuszpont.dohanyzasviszszaszoritasa.hu/hu/content/hazai-es-kulfoldi-adatok-tanulmanyok>

csökkent az alkalmi dohányosok aránya, viszont növekedett a naponta dohányzók számaránya. A korábbi kutatási eredményekből az is jól látszik, hogy a fiatalok ismeretei a dohányzás és a passzív dohányzás káros hatásairól, valamint ezek megítélése változatlan vagy kedvezőtlen az előző évekhez képest.

Az elmúlt évtizedben Magyarországon számos dohányzás visszaszorítását célzó szabályozást vezettek be. A nemdohányzók védelméről szóló törvény (Nvt.) módosítása 2012. január 1-jén lépett hatályba, amelynek alapján tiltottá vált a dohányzás a zárt légterű közintézményekben. A jogszabály módosítással Magyarország csatlakozott azokhoz az európai országokhoz, amelyek az Európai Unió és az Egészségügyi Világszervezet (WHO) egészségpolitikai, szakmai elvárásainak és ajánlásainak megfelelő dohányzásellenes szabályozását valósították meg.

Ezt követte 2013-ban a fiatakorúak dohányzásának visszaszorításáról és a dohánytermékek kiskereskedelméről szóló törvény, ami a dohánytermék árusító helyek számának drasztikus csökkentésével és így többek között a 18 év alattiak hozzáféréseinek ellenőrizhetőbb korlátozásával Magyarországot példává tette a világ számára. A törvény értelmében 2013. július 1. óta dohánytermék csak Nemzeti Dohányboltban forgalmazható.

2013. január 1-jétől csak képekkel kombinált figyelmeztetéssel ellátott csomagolással kerülhetett dohánytermék forgalomba Magyarországon, majd 2016. augusztus 20-ával hatályba lépett egységes csomagolásra vonatkozó szabályozás is.

Mindezek azt igazolják, hogy az utóbbi években a szabályozás területén jelentős előrelépések történtek hazánkban a dohányzás visszaszorítása területén, ennek köszönhetően Magyarországon több bizonyítottan hatásos beavatkozás valósult meg. A statisztikai adatok alapján azonban más jellegű intézkedésekre is szükség van: ahhoz, hogy jelentős változásokat érjünk el a lakosság dohányzásának visszaszorítása területén, a jogszabályi intézkedéseket egyéb beavatkozásokkal, pl. bizonyítottan hatásos megelőzési programokkal, kommunikációval célszerű kiegészíteni. Így lényeges, hogy olyan szociális készségekre és kompetenciákra irányuló, komplex megelőzési programokat dolgozzunk ki, amelyek megfelelnek a legújabb egészségmagatartás megváltoztatására vonatkozó elméleteknek, valamint magukban foglalják a legújabb jó gyakorlatok eredményeit.

Az Nvt. módosítás hatásvizsgálatának részeként 2012-ben alapállapot felmérést végeztünk a magyarországi felnőtt és ifjúság dohányzási szokásairól, amelyet 2013-ban és 2016-ban megismételtünk. Jelen tanulmány a 2016. évi ifjúsági felmérés eredményeit mutatja be.

A felmérés háttéréről és céljairól

A Nemzetközi Ifjúsági Dohányzás Felmérést (GYTS) az Egészségügyi Világszervezet (WHO) és az amerikai Center of Disease Control nevű szervezet (CDC) 1998-ban indította útjára. Az adatfelvételt rendszeres időközönként megismétlik a projektben résztvevő országok. Magyarország 2003-ban csatlakozott ehhez a nemzetközi kutatási projekthez, így első alkalommal 2003-ban történt adatfelvétel, ezt követően 2008-ban, 2012-ben, 2013-ban illetve 2016-ban 5. alkalommal került kivitelezésre a felmérés.

A 2016. évi felmérés – hasonlóan a korábbi adatfelvételekhez - a cigaretta és más dohánytermékek fogyasztásával, valamint az e-cigaretta használatával kapcsolatban a következő meghatározó tényezőkről szolgáltat adatokat: fogyasztás/használat gyakorisága (prevalencia adatok), hozzáférés, ár, a környezeti dohányfüstnek való kitettség (passzív dohányzás), leszokás, média és reklám, valamint iskolai tananyag/prevenció. A standard kérdéscsoportokon túlmenően a magyar kérdőív tartalmazta azt a 2012-ben már alkalmazott kérdéscsoportot is, amely a nemdohányzók védelméről és a dohánytermékek fogyasztásának, forgalmazásának egyes szabályairól szóló 1999. évi XLII. törvény (Nvt.) 2012.01.01-től hatályba lépő módosításával kapcsolatban lehetővé teszi a fiatalok véleményének és tapasztalatainak megismerését, valamint az elektronikus cigaretta használati jellemzőire vonatkozó kérdésblokkot is.

A kapott eredmények jól hasznosíthatók a hazai dohányzás-visszaszorítási programok értékeléséhez, valamint az Nvt. módosítás hatásvizsgálatának részeként egyaránt. Mindemelllett a fiatalok dohányzási jellemzőinek 13 éve tartó folyamatos monitorozása lehetővé teszi az időbeli változások követését és tendenciák megállapítását, visszacsatolási lehetőséget teremtve a hazai egészségpolitikai döntéshozatal felé a jogalkotási folyamatok segítése, támogatása érdekében. Az eredményeket nemzetközi szinten a kutatást koordináló szervezetek (WHO, CDC) és egyéb, a dohányzás visszaszorításával foglalkozó szervezetek számára is továbbítjuk. Az eredményeket összefoglaló Gyorsjelentést hazai szinten a NEFI és a Dohányzás Fókuszpont weboldalain (www.egeszseg.hu, www.fokuszpont.dohanyzasvisszaszoritasa.hu) kívül az intézeti „Egészségfejlesztés” c. folyóiratban is tervezzük megjelentetni, továbbá egészségfejlesztési szakmai fórumokon és rendezvényeken kívánjuk bemutatni.

A felmérés célcsoportjáról

A WHO és CDC által meghatározott módszertan alapján a felmérés a 13-15 éves korosztály dohányzási szokásait vizsgálja, ennek megfelelően a 2016. évi GYTS ötödik magyarországi kutatása a korábbiakhoz hasonlóan iskola alapú felmérés, amelyben a 7., 8. és 9. évfolyamba járó, 13-15 éves, intézményi keretek között tanuló, tehát alap- ill. középszintű iskolai képzésben részesülő diákok képezték a felmérés célcsoportját.

A felmérés módszertana

Mintavétel

A kétlépcsős rétegzett mintavétel - külön-külön a 7.,8. és 9. osztályra - az Oktatási Hivatal oktatási intézményeket tartalmazó nyilvántartása alapján, véletlen, arányos (PPS), csoportos (cluster) mintavételi módszerrel történt.

A mintavételi keret magában foglalta az összes magyar iskolát, minden azonosított évfolyammal, évfolyamok illetve települési kategóriák szerint rétegezve, reprezentálva a különböző városi és vidéki területeket Magyarországon. A mintavétel két lépcsőben zajlott: első lépésben az iskolákat, második lépésben iskolánként egy-egy osztályt választottunk ki. Az első lépcsőben az iskolák beválasztásának valószínűsége arányos volt a különböző évfolyamokra beiratkozott diákok számával és a település kategóriájával. A második mintavételi lépcsőben a kiválasztott iskolából egy osztály véletlenszerű kiválasztása történt meg.

Az iskolák válaszadási aránya 94%-os volt: 232 véletlenszerűen kiválasztott iskola összesen 244 osztályából végeredményben 218 iskola 3.798 tanulója vett részt a 2016. évi magyarországi GYTS felmérésben. A minta arányos településméret és évfolyam szerint, a minta kiválasztási módszere és annak szinte teljes megvalósulása miatt a felmérés eredményei reprezentatívak a 7., 8. és 9. osztályos magyar tanulóira.

A felmérés kérdőívének összeállítása

A kérdőív önkitöltős, egy tanóra keretein belül kitölthető kérdéssor, amelyet a tanulók anonim módon, önállóan an töltenek ki. A kérdőív formai kialakítása és a kérdések tartalma jelentősen megváltozott a 2013. évi felmérés óta, így az időbeni összehasonlítás eredményeit kellő óvatossággal kell kezelni. A kérdőív hosszának kialakítása során arra törekedtünk, hogy minél rövidebb interjúidővel minél több információ birtokába jussunk. Ugyanakkor ügyeltünk arra, hogy a kérdések rövidek, egyszerűek, a célcsoport tagjai számára egyértelműen érthetőek legyenek – ez a biztosítéka annak, hogy az adatok megbízhatóak (reliability), és érvényesek (validity) legyenek.

A kérdőív főbb témakörei:

- cigaretta és egyéb dohánytermékek fogyasztásának, elektronikus cigaretta használatának gyakorisági jellemzői;
- fogyasztási szokások (mennyiség, függőség);
- hozzáférés jellemzői;
- szülők/család, kortársak hatása;
- dohányzással kapcsolatos attitűd;
- környezeti dohányfüstnek való kitétség (passzív dohányzás);

- leszokással kapcsolatos attitűd;
- média hatása (dohányzás ellenes média üzenetek, dohányzás a médiában, direkt és indirekt reklám)
- megelőzés (szülők/család, iskolai/óvodai)

Adatfelvétel és adatfeldolgozás

Mivel a kutatás célcsoportját alap- és középfokú tanintézményekbe járó tanulók alkották, ezért a kérdezés tömeges jellege, valamint a teljesítési határidő rövideje indokán az adatfelvételt a tanórákon, tanári és kérdezői felügyelet alatt történő „önkitöltés” módszerrel bonyolítottuk le. A kérdőív felvétel egy előre meghatározott tanóra keretében, anonim módon, a szülők és az intézményvezetők engedélyével történt. A kérdőív egy tanóra keretein belül kitölthető kérdéssor volt, amelyet a tanulók önállóan töltek ki.

A kitöltött kérdőívek kettős adatbevitellel kerültek rögzítésre, a szükséges változtatások pedig dokumentációra kerültek. A kettős rögzítés „nyers” adatbázisainak összeállítását követően az adatok számítógépes ellenőrzési folyamatnak lettek alávetve, annak érdekében, hogy az elütésekből eredő hibákat kiszűrjék. A rögzítés SPSS Data Entry segítségével valósult meg, míg az adatok elemzése (egy- és többváltozós elemzések, összefüggés elemzések) STATA statisztikai programcsomaggal történt az Intézet Egészségmonitorozási Osztályán.

A 2016. évi felmérés eredményei az előző felmérések (2012. és 2013. évi) eredményeivel való összehasonlítás tükrében

Dohányzási gyakoriságok

A dohánytermékek⁶ kipróbálási arányai

A dohányterméket kipróbálók arányával kapcsolatban elmondható, hogy az elmúlt három adatfelvétel (2012, 2013, 2016) időszakában **folyamatosan csökkent azon fiatalok aránya, akik valamilyen dohányterméket kipróbáltak**: 2012-ben a 13-15 évesek 57%-a próbálta ki már valaha élete során a dohányzást. Ez az arány 2013-ra 45,5%-ra csökkent, míg a 2016-os adatok alapján 32% ez az arány mindkét nem esetében (*1. sz. táblázat*).

Jelentős csökkenés volt tapasztalható a fiúk körében: 2012 óta 61%-ról 32%-ra, azaz közel felére csökkent azok aránya, akik kipróbáltak már valamilyen dohányterméket, míg a lányok esetében 52%-ról 32%-ra csökkent ez az arány.

Vizsgálati év	A dohányterméket kipróbálók %-os aránya nemenként (95%-os megbízhatósági tartomány)		
	fiú	lány	összes
2012	61	52	57
2013	47	44	45,5
2016	32	32	32

1. sz. táblázat

A 2012-es felmérés eredményei alapján a 13-15 éves korosztály 13%-a próbálta ki 10 éves kora alatt a cigarettázást, míg 2013-ban ez az arány 21,5%, az emelkedés jelentős. 2016-ban 11%-a volt ez az arány, azaz csökkent mindkét nem esetében a korai kipróbálási gyakoriság (fiúk =14%, lányok =8%).

A használat gyakorisága

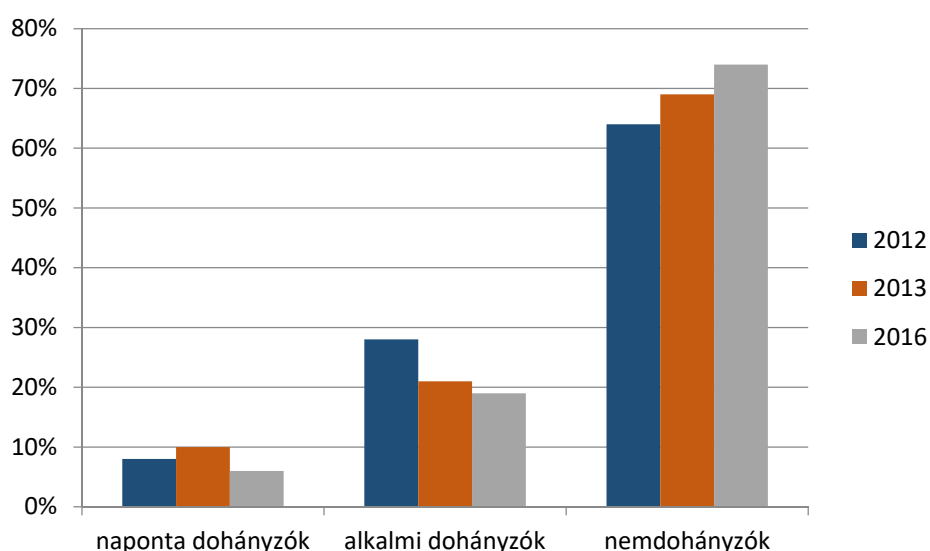
A kapott eredmények alapján a dohányzási gyakoriság kapcsán megállapítható, hogy míg 2008-ban a **nemdohányzók aránya** 62%, 2012-ben 64,5% (fiúk: 59%, lányok: 70%) volt a megkérdezett fiatalok körében, addig 2013-ra 69,5%-ra **emelkedett ez az arány** (fiúk:67%,

⁶ Dohánytermékek: gyári és kézzel sodort cigaretta; szivar, szivarka, mini szivar; pipa; vízipipa; tubák, rágódohány

lányok:72%), míg a legfrissebb 2016-os adatok alapján a nemdohányzók aránya: 74% volt mindkét nemben, azaz az emelkedés mindkét nem esetében jellemző volt.

A **naponta dohányzó** 13-15 évesek aránya 2012-ben 7,5% volt, míg 2013-ra ez az arány 9,5%-ra emelkedett, a 2016-os adatok alapján ez az arány 6,5% volt, azaz tovább **csökkent**, illetve megfordult a nemek aránya: idén a lányok között volt magasabb a naponta dohányzók aránya (fiúk: 6%, lányok: 7%). Az **alkalmi dohányzók** aránya 2012-ben 28% volt, míg 2013-ra 21%-ra **csökkent** (1. ábra), 2016-ban 19% volt ez az arány, azaz tovább csökkent.

Összességében elmondható, hogy a gyakorisági adatok alapján egyértelműen csökkenő tendencia jellemzi a fiatalok dohányzási gyakoriságait 2012 óta, illetve, hogy 2016-ra lecsökkent az alkalmi és a naponta dohányzók aránya egyaránt (1. ábra).

1. ábra

A naponta dohányzók, az alkalmi dohányzók, valamint a nemdohányzók megoszlása a 13-15 éves fiatalok körében a GYTS 2012-es, 2013-as és 2016-os felmérése alapján

Az egyes dohánytermék kategóriák alapján képzett gyakoriságok

Cigaretta

Az **elmúlt 30 napban cigarettát** fogyasztó fiatalok aránya 2012-ben 27% volt, 2013-ra ez az arány 24% (azaz csökkent), míg 2016-ban 18% volt (fiúk =16%, lányok= 20%). A **naponta cigarettázók aránya** 2012-ben 7% volt (2013: 8%), ez 2016-ra 5%-ra csökkent, továbbá megfordult a nemek aránya, azaz a lányok körében jelenleg magasabb a naponta cigarettázók aránya, mint a fiúknál (fiúk =4%, lányok =6%).

Azoknak a fiataloknak az aránya, akik az **elmúlt 30 napban kézzel sodort cigarettát** fogyasztottak 2012-ben 13% volt, 2013-ban ez az arány 14,5%-ra emelkedett, míg idén 8% volt ez az arány. Ezesetben is jellemző tendencia, hogy a lányok körében jelenleg magasabb a kézzel sodort cigarettát fogyasztók aránya, mint a fiúk esetében (fiúk: 7%, lányok: 9%).

Szivar, szivarka

Az elmúlt 30 napban fogyasztott egyéb dohánytermékek (szivar/mini szivar, szivarka, pipa, vízipipa) használatának gyakoriságát is vizsgáltuk a három vizsgálati évben. 2012-ben a 13-15 éves korosztály 6%-a fogyasztott szivart/mini szivart/szivarkát, ez az arány 2013-ra 2%-al növekedett. 2016-ban 2% -uk szívott szivart az elmúlt 30 nap során (fiúk =2%, lányok =2%), azaz csökkenő tendencia volt jellemző.

Pipa, vízipipa

A pipa fogyasztása 2012-ben és 2013-ban 4% volt, ez 2016-ra 1,5%-ra csökkent (fiúk=2%, lányok=1%). A vízipipa fogyasztók aránya 2012-ben 19% volt, 2013-ra 3%-os csökkenés (16%) volt megfigyelhető, amely 2016-ra 9%-ra csökkent tovább az elmúlt 30 napban vízpipát használók aránya (fiúk = 10%, lányok =8%).

Vizsgálati évek	2012	2013	2016
Dohányzási gyakoriságok (%)			
kipróbálók	57	45	32
alkalmi dohányzók	28	21	19
naponta dohányzók	7,5	9,5	6,5
alkalmi+napi (jelenleg dohányzók)	35,5	30,5	25,5
Cigarettazási gyakoriságok (%)			
10 éves kor előtt kipróbálók aránya	13	21,5	11
alkalmi	20	16	13
napi	7	8	5
alkalmi+napi (jelenleg cigarettázók)	27	24	18
Egyéb dohánytermékek használatának gyakoriságai (%)			
szivar/ szivarka fogyasztás az elmúlt 30 napban	6	7,6	2
vízipipa használat az elmúlt 30 napban	19	16	9
pipa használat az elmúlt 30 napban	4	4	1,5

2. sz. táblázat

Összességében elmondható, hogy 2016-ra csökkent az elmúlt 30 napban cigarettázók, a kézzel sodort cigarettát fogyasztók és az egyéb dohánytermékeket használók aránya egyaránt csökkent (2.sz. táblázat).

Dohánytermékekhez való hozzáférés

A dohánytermékeket boltban vásárló fiatalok aránya több mint a felére csökkent: 2012-ben a fiatalok 45% boltban vette a cigarettát, ez az arány 2013-ban a Nemzeti Dohányboltok megnyitása után 20%-ra, azaz jelentősen csökkent és 2016-ra sem változott ez az arány számottevően (21%).

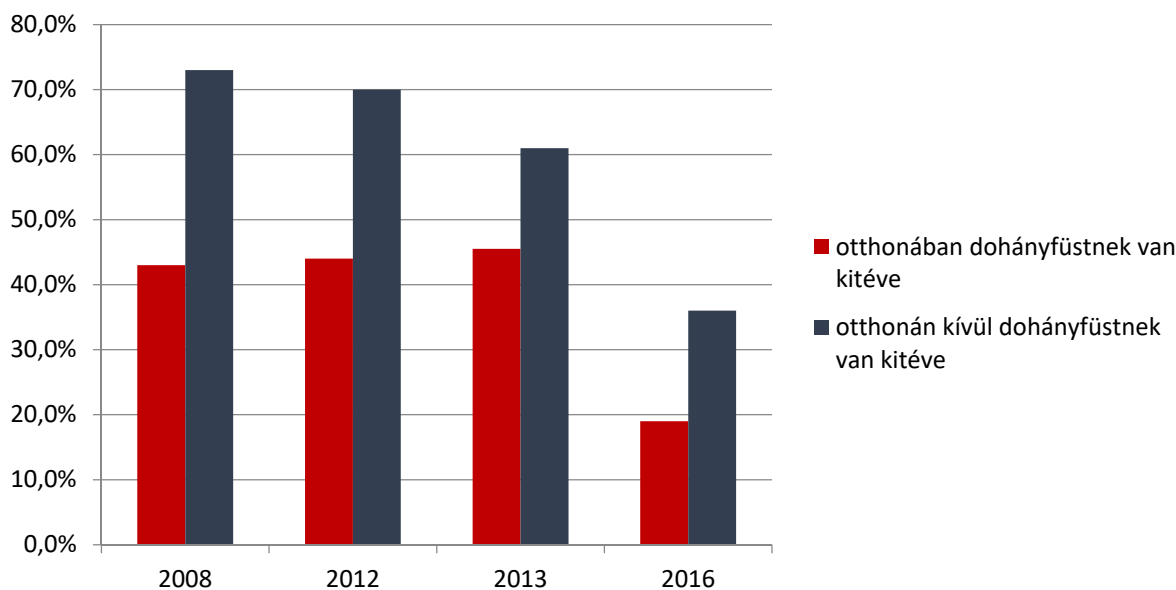
Nőtt azoknak az aránya, akiket nem utasítottak vissza a dohánytermék vásárlása esetén a korukra való hivatkozással: 2012-ben a fiatalok közül, akik boltban vásároltak dohányterméket, 43%-át soha nem utasították vissza a korukra való hivatkozással. 2013-ban ez az arány kis mértékben növekedett: azoknak, akik trafikban vásároltak dohányterméket, az 50%-át soha nem utasították vissza a korukra való hivatkozással. 2016-ban a fiataloknak csupán 27%-át nem szolgálták ki a korukra való tekintettel a Nemzeti Dohányboltokban, ami azt jelenti, hogy **73%-ukat nem utasították vissza dohánytermék vásárlása esetén a korukra való hivatkozással!** Ebből is következik az, hogy 2016-ban 57%-uk könnyen hozzáférhetőnek tartotta a cigarettát.

A kiskorúak között nőtt azoknak az aránya, akik mással vetetik meg a boltban a cigarettát: a 2012-es felmérés eredményei alapján a dohányzó fiatalok 13%-a adott másnak pénzt, hogy cigarettát vásároljanak részükre, ez az arány 2013-ban 30%-ra nőtt, míg 2016-ban 38% volt. 2012-ben a 13-15 éves fiatalok 6%-a vásárolt adójegy nélküli csempésztett cigarettát, 2013-ban ez az arány 11%-ra emelkedett, míg idén 4%-ra csökkent.

Passzív dohányzásnak való kitettség

Az ifjúsági kutatások eredményeit tekintve elmondható, hogy a 2008. évi hazai GYTS adataiból kitűnik (**2. ábra**), hogy a 13-15 éves fiatalok 43%-a olyan háztartásban élt, ahol mások az ő jelenlétükben dohányoztak, míg 73%-uk nyilvános helyeken dohányfüstnek volt kitéve. A 2012. évi GYTS eredményei alapján a fiatalok 44%-a (2013: 45,5%) élt olyan háztartásban, ahol mások az ő jelenlétükben dohányoztak, 70%-uk (2013: 61%) otthonán kívüli helyeken volt dohányfüstnek kitéve. A 2016-os kutatási adatok ehhez képest rendkívül pozitív tendenciát jeleznek: a megkérdezettek 19%-a élt olyan háztartásban, ahol mások az ő jelenlétükben dohányoztak, míg 36%-uk otthonán kívüli helyeken volt dohányfüstnek kitéve.

Összességében elmondható, hogy 2016-ra mind az otthoni passzív dohányzásnak való kitettség, mind az otthonon kívüli passzív dohányzásnak való kitettség jelentős mértékben csökkent.

2.ábra
A passzív dohányzásnak kitett 13-15 éves tanulók arányának változása 2008 és 2016 között a hazai GYTS felmérések adatai alapján

Az eredmények értelmezéséhez hozzátartozik, hogy 2012-ben a megkérdezettek 49%-ának legalább az egyik szülője dohányzott, 2016-ban 45% volt ez az adat (dohányzó édesanya: 29%, dohányzó édesapa: 34%). 2012-ben 22%-uknak a legtöbb vagy minden barátja dohányzott, míg 2016-ban 14% volt ez az arány. A szakirodalom megerősíti azt a feltételezést, miszerint a dohányzás és a passzív dohányzás megítélése befolyásolja a fiatalok dohányzási szokásait. A felmérés ismeret és attitűd blokkjának eredményeiből az is kiderült, hogy 2012-ben a fiatalok 60%-a gondolta azt, hogy mások dohányzása káros az ő számára, míg 2013-ban mindössze 43%-uk gondolta ugyanezt, 2016-ban pedig 72%-uk vélte így, azaz jelentősen emelkedett a fiatalok ez irányú tudatossága.

2012-ben a fiatalok 97%-a értett egyet a dohányzás tiltásával (az otthonán kívüli helyeken), 2013-ban 93%-uk, míg 2016-ban 99% nyilatkozott így.

További pozitív tendencia, hogy **a passzív dohányzás egészségkárosító hatásának megítélése javult**: a 2012-es felmérés szerint a fiatalok 60%-a gondolta úgy, hogy biztosan árt számukra mások cigarettafüstje, 2013-ban már csak 43% vélekedett így a passzív dohányzásról, míg 2016-ban 72%-uk gondolta ezt így.

Leszokási jellemzők

A kérdőív mindhárom adatfelvétel során tartalmazott **leszokással kapcsolatos kérdéseket**, melyeknek egy része egy, a nikotinfüggőség mérésére alkalmas tesztből (Fagerström-teszt) származik. A kérdésekre adott válaszok mutatják, hogy a fiatalok mennyire erősen függenek a dohányzástól. A 2012-es felmérés eredményei alapján elmondható, hogy a fiatalok 42%-a szeretett volna leszokni a dohányzásról, míg 2013-ban ez az arány szintén 42% volt. A 2012-

ben megkérdezettek 59%-a **az elmúlt évben megpróbált leszokni a dohányzásról**, ez az arány 2013-ban 61% volt, 2016-ban pedig a jelenleg dohányzók 51%-a próbált meg legalább egyszer leszokni a dohányzásról a kérdezést megelőző 1 évben.

2016-ban más módszertannal kérdeztünk rá a leszokási jellemzőkre, a kapott eredmények alapján 43% volt azoknak a korábban dohányzó fiataloknak aránya, akik több, mint 1 éve leszoktak a dohányzásról. 32%-uk vett igénybe valamilyen segítséget a leszokáshoz, saját bevallásuk alapján 4%-uk elektronikus cigaretta segítségével szokott le a dohányzásról.

2012-ben a 13-15 éves dohányosok 24%-a érezte úgy mindig, hogy **reggel azonnal rá kell gyújtania**, míg 2013-ra ez az arány 35%-ra emelkedett. 2016-ban 15% volt ez az arány, vagyis felére csökkent.

Dohányzással kapcsolatos attitűd

A dohányzás és a passzív dohányzás megítélése a fiatalok körében

2013-ban a 13-15 éves korosztály körében, 43%-ra csökkent azok aránya, akik szerint mások cigarettafüstje káros (2012: 60%) a számára, míg 2016-ban 72%-ra nőtt azok aránya, akik megfelelően vélekednek erről a kérdéstről.

Prevenációs programokban való részvétel

A kérdőívben külön kérdéscsoport vonatkozik az **iskolai dohányzás megelőzési programokra**. 2012-ben a fiatalok 64%-a vett részt a dohányzás ártalmairól szóló oktatáson az adott tanévben, míg ez az arány 2013-ban 44%-ra csökkent. 2016-ban 68%-uk vett részt az iskolában olyan egészségfejlesztési programon, amely a dohányzás ártalmairól is szólt.

2012-ben a 13-15 éves korosztály 47%-a vett részt olyan tanórán, ahol a vele egyidős fiatalok dohányzásának okairól beszélgettek az adott félévben, ez az arány 2013-ban 33%-ra csökkent, míg 2016-ban 59%-ra, azaz közel kétszeresére nőtt.

A fiatalok körében bekövetkezett dohányzással kapcsolatos attitűdváltozást részben magyarázhatja a megelőző programokban való részvételi arány növekedése, mert az előző adatfelvételhez képest 2016-ra 24%-kal nőtt azok aránya, akik részt vettek az iskolában olyan egészségfejlesztési programban, amelyben a dohányzás témaköre is szerepelt.

Vizsgálati évek	2012	2013	2016
Ismeret és attitűd (%)			
úgy véli, hogy mások füstje árt az egészségének	60	43	72

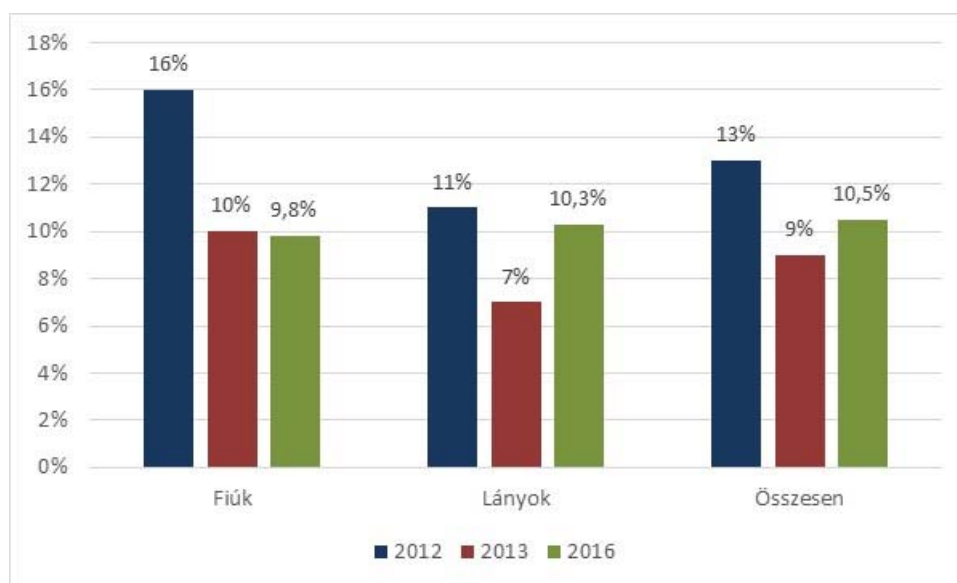
úgy érzi, hogy a reggeli felkelés után rögtön rá kell gyújtania	24	35	15
úgy véli, hogy ha cigarettázik, akkor biztosan árt magának	75,7	77	82,6
iskolában részt vett már dohányzás megelőzési programon	64	44	68

3. sz. táblázat

Az elektronikus cigaretta használatának jellemzői

A használat gyakorisága

A GYTS hazai felméréseiben 2012-ben, 2013-ban⁷ és 2016-ban a fiatalok az elektronikus cigaretta használatával kapcsolatban is nyilatkozhattak. 2012-ben a 13-15 éves fiatalok 13%-a használt elektronikus cigarettát az elmúlt 30 napban, míg ez az arány 2013-ra 9%-ra csökkent (3. ábra). 2016-ban némileg más módszertannal történt a kérdéskör vizsgálata. A kapott eredmények alapján a 13-15 évesek 23%-a kipróbálta már az elektronikus cigarettát élete során (fiúk: 25%, lányok: 21%), a kipróbálás átlagos életkora 14 év volt. A megkérdezettek 10,5%-a használt az elmúlt 30 napban e-cigarettát (fiúk: 9,8% lányok: 10,3%), azaz kismértékben (1%-kal) emelkedett az előző adatfelvételhez (2013) képest az e-cigaretta használatának havi prevalencia értéke.

3. ábra

**Az elektronikus cigaretta használat az elmúlt 30 napban a 13-15 éves fiatalok körében
(forrás: Nemzetközi Ifjúsági Dohányzás Felmérés 2012-2016)**

2012-ben az e-cigarettát használó fiatalok közül 16% még soha nem próbálta ki a dohányzást, 2013-ra ez az arány 28%-ra emelkedett, 2016-ban pedig 20%-ra csökkent le. 2012-ben az e-cigarettát használók 5%-a nem fogyasztott dohányterméket, míg 2013-ban ez az arány 24%-ra emelkedett.

⁷ Forrás: <http://www.fokuszpont.dohanyzasviszszaszoritasa.hu/hu/content/hazai-es-kulfoldi-adatok-tanulmanyok> (letöltve: 2016. 09. 28)

A fiatalok körében az elektronikus cigaretta használat trendjében a következő változások figyelhetők meg:

- A felmérések eredményei alapján, 2012-ben azon fiatalok közül, akik még soha nem próbálták a dohányzást, 2,9% használt e-cigarettát, míg 2013-ra ez az arány 4%-ra emelkedett. A 2013-as GYTS hazai adatai szerint a 13-15 évesek körében e-cigaretta használat csökkent, azonban az e-cigarettát használók körében a dohányterméket nem fogyasztók aránya növekedett.
- A nemdohányzók 1%-a használt e-cigarettát 2012-ben, míg ez az arány 2013-ban 3% volt, 2016-ra pedig 1,7%-ra csökkent.

Hozzáférési és használati jellemzők

Aki használt már elektronikus cigarettát, azoknak a 18%-a a saját elektronikus cigarettáját használta, 14%-uk a szülei, 67%-uk pedig a barátja vagy az osztálytársa elektronikus cigarettáját használta. Az elektronikus cigarettát használók százalékos megoszlását a használat helyszíne szerinti bontásban a 4. sz. táblázat mutatja be. Ennek alapján jól látható, hogy a fiatalok többsége otthon vagy mások lakásában, azaz zárt térben használ e-cigarettát, de a szórakozóhelyeken való használat is elterjedt forma.

Az e-cigaretta használat helyszíne	Gyakoriság (%)
Otthon	20
Mások lakásában, házában	16
Szórakozóhely épületében	10
Megállóhelyeken	8
Játszóterén	8
Iskola épületén kívül, de az iskola területén	7
Személygépkocsiban	6
Aluljáróban, átjáróban	6
Iskola épületében	5
Tömegközlekedési járművön	4
Váróteremben	4
Sportlétesítmény épületében	3

4. sz. táblázat

2013-ban a használt folyadék összetételére vonatkozó kérdésekre adott válaszok alapján az e-cigarettát használó 13-15 éves fiatalok 26%-a ízesített és nikotinos patron, míg 21%-uk ízesített, de nikotinmentes patron használt. Az e-cigaretta használók további 16,5%-a nikotinos, 16%-uk pedig nikotinmentes folyadékot használt.

2016-ban némiképp más módszertannal történt a kérdéskör vizsgálata: a részletes adatok alapján az elektronikus cigaretta kialakítását tekintve a fiatalok 3%-a egyszer használatos, 69%-a utántölthető és 44%-uk cserélhető patronú elektronikus cigarettát használt. A folyadék jellegét tekintve az elektronikus cigarettát használó fiatalok 20%-a nikotinos, dohány ízű, 49%-a nikotinos, egyéb ízesítésű, 20%-a nikotinmentes, dohány ízű, 59%-a nikotinmentes, egyéb ízesítésű utántöltő folyadékot használt, míg 7%-uk nem tudta megmondani, hogy milyen paron, vagy folyadék volt az általa használt elektronikus cigarettában.

A fiatalok 70%-a semmiképpen sem venne magának elektronikus cigarettát. Azok, akik vásárolnának, az 5. táblázatban található szempontokat a leírt arányokban tartják fontosnak, azaz többségük a termék ára és megjelenése alapján választ magának terméket.

Az elektronikus cigaretta vásárlási szempontjai	Gyakoriság (%)
Árfekvés	22
A termék külső megjelenése és színe	12
Feszültség szabályozós legyen	9
Zenelejátszásra is alkalmas legyen	4
Bluetooth-szal telefonhoz csatlakoztatható legyen + kihangosítóként is használható legyen	4
A külseje hasonlítson a cigarettára	2

5. sz. táblázat

A beszerzés módja alapján elmondható, hogy többségük (15%) boltban veszi meg a terméket, 11%-uk másoktól kapja, további 9%-uk interneten vásárol magának e-cigarettát.

Passzív e-cigaretta használatnak való kitettség

A fiatalok 8%-ának jelenlétében használnak elektronikus cigarettát a saját otthonukban, 18%-uk jelenlétében az otthonukon kívüli zárt helyeken és 31%-uk jelenlétében pedig otthonukon kívüli kültéri helyeken. A fiatalok 6%-nak legalább az egyik szülője használ elektronikus cigarettát és 2%-uknak a legtöbb barátja használ elektronikus cigarettát.

Leszokási jellemzők

Azok a fiatalok, akik állításuk szerint leszoktak az elektronikus cigarettáról, azok 22%-a kevesebb, mint egy hónapja, 27%-ka 1-3 hónapja, 18%-a 4-11 hónapja, 15%-ka 1 éve, 7%-a 2 éve, 11%-a 3 éve használt utoljára elektronikus cigarettát.⁸

A használattal kapcsolatos ismeretek és attitűdök

A megkérdezettek 21%-a vélte úgy, hogy az elektronikus cigaretta használata nem károsítja az egészséget. Azoknak, akik már kipróbálták az elektronikus cigarettát, 29%-a vélekedett így az egészséggel kapcsolatos hatásról. A fiatalok 33%-a szerint az elektronikus cigaretta használata során mások által kifűjt anyagok ártalmatlanok az egészségre, míg az elektronikus cigarettát már kipróbáltak körében 40% ez az arány.

A fiatalok 7%-a gondolja úgy, hogy az elektronikus cigaretta használata menő jellegű, ez az arány az elektronikus cigarettát már kipróbáltak körében 13% volt. A fiatalok 10%-a szerint az, aki elektronikus cigarettát használ, sokkal menőbb, mint aki cigarettázik. Ez az arány az e-cigarettát már kipróbáltak körében 14% volt.

Összefoglalva a fentiek elmondható, hogy 2012-ről 2013-ra az e-cigaretta használat 4%-kal csökkent, 2016-ra pedig 1%-kal nőtt a havi prevalencia értéke. Ezzel együtt az e-cigarettát használók körében a dohányterméket nem fogyasztók aránya 2013-ig növekedett (16%-ról 28%-ra), majd 2016-ban csökkenés (20%-ra) volt megfigyelhető tekintetben. A fiatalok jelenleg nagyobb arányban használnak egyéb ízesítésű utántöltő folyadékot, mint dohány ízűt, akár nikotinos, akár nikotinmentes folyadékot használnak.

⁸ Megjegyzés: A leszokásra vonatkozó kérdés esetében csak egy választ lehetett választani, így az arányok összege 100%.

Az eredmények összevetése más hazai kutatások eredményeivel, illetve nemzetközi kutatási adatokkal⁹

A hazai fiatalok dohányzási szokásainak vizsgálatára több kutatássorozat eredményei is rendelkezésünkre állnak. Ezek közül a hazai időbeli trendek vizsgálatára, valamint nemzetközi összevetésre is alkalmas, dohányzási szokásokkal kapcsolatos adatokat tartalmaznak a „European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs” (ESPAD)¹⁰, a „Health Behaviour in School-aged Children” (HBSC)¹¹ és a Global Youth Tobacco Survey (GYTS) kutatássorozatok hazai adatfelvételei.

Az európai országokat célzó ESPAD felmérés elsősorban alkohol és egyéb drogok használatáról kérdezi a 15-16 éves korosztályt, míg a HBSC felmérést 43 országban, Európában és Észak Amerikában méri fel a 11-13-15 éves iskolások egészségmagatartását. Mindkét felmérés tartalmaz dohányzási szokásokkal kapcsolatos adatokat, azonban ezek összehasonlítása a GYTS felméréssel félrevezető lehet, hiszen a dohányzási szokások felméréséhez használt kérdések nem egységesek, valamint a felmérésben résztvevő korosztály sem egyezik meg, így az eltérő felmérésekből származó adatok nem vethetőek össze megfelelő módon az eltérő módszertan miatt, vagy csak kellő óvatossággal tehető ez meg, tendenciák felvázolásával. Így jelen elemzés keretében nem vetjük össze ezeket a más kutatásokból származó felmérési eredményeket a GYTS hazai eredményeivel. Ebben az elemzésben a GYTS hazai eredményeinek bemutatását végeztük el, amely a legrészletesebb módon, a WHO és a CDC által javasolt nemzetközi módszertan alapján foglalkozik a fiatalok dohányzási jellemzőinek vizsgálatával.

Az Európai iskolavizsgálat a fiatalok alkohol- és egyéb drogfogyasztási szokásairól (ESPAD) kutatás eredményei szerint 2011-ben¹² a 16 évesek kétharmada (64,5%) kipróbálta már a dohányzást élete során, valamivel több mint egyharmaduk (35,7%) a kérdezést megelőző hónapban is dohányzott. A megkérdezett fiatalok negyede (25,3%) napi rendszerességgel dohányzott 2011-ben. A legfrissebb, 2015-ös adatok alapján¹³ a hazai fiatalok 29%-a vallotta azt, hogy az elmúlt 30 napban legalább egyszer rágyújtott, ez 8%-kal magasabb, mint az európai átlag, viszont 6,5%-os csökkenést mutat a 2011-es adathoz képest. A dohányzás kipróbálásának aránya 55%-ra csökkent a 2015-ös adatok alapján, amely közel 10%-os csökkenést jelent az előző adatfelvétel eredményéhez képest. A legnagyobb változás 2003 és 2007 között volt tapasztalható: mind a cigarettát kipróbálók, mind az elmúlt hónapban dohányzók aránya

⁹ Nemzetközi Ifjúsági Dohányzás Felmérés Adatbázis; Global Tobacco Surveillance System Data; (<http://nccd.cdc.gov/GTSSData/default/default.aspx>, letöltve: 2014.07.17.)

¹⁰ A legutóbbi, 2015. évi ESPAD jelentés elérhetősége: http://www.espad.org/sites/espad.org/files/ESPAD_report_2015.pdf (letöltve: 2016. 09. 26.)

¹¹ Egészség és egészségmagatartás iskoláskorban 2014: Az Iskoláskorú gyermekek egészségmagatartása elnevezésű, az Egészségügyi Világszervezettel együttműködésben megvalósuló nemzetközi kutatás 2014. évi felméréséről készült nemzeti jelentés Budapest, NEFI, 2016.

¹² ESPAD 2011 Európai iskolavizsgálat a fiatalok alkohol- és egyéb drogfogyasztási szokásairól (Elekes Zsuzsanna, 2012.), forrás: http://real.mtak.hu/12613/1/81353_ZJI.pdf (letöltve: 2016. 09. 26.)

¹³ A 2015-ös ESPAD adatok forrása: http://www.espad.org/sites/espad.org/files/ESPAD_report_2015.pdf (letöltve: 2016. 09. 26.)

egyértelműen csökkent, azonban 2007 és 2011 között újabb növekedés volt megfigyelhető, majd 2015-re pozitív tendenciák mutatkoztak meg a dohányzási mutatókban.

A HBSC 2014-es kutatás dohányzással kapcsolatos mutatói az előző, 2010-es vizsgálatához képest alacsonyabb arányokat mutatnak. Míg 2010-ben a diákok több mint fele próbálta már ki a cigarettát, addig 2014-ben mintegy harmada, ami 30%-os csökkenést jelent. A dohányzás havi prevalencia-értékében és a hetente legalább egyszer dohányzó diákok arányában is hasonló mértékű csökkenés figyelhető meg.

További európai országok GYTS felméréseinek eredményeivel való összevetés kapcsán elmondható, hogy 2011 óta nem történt a környező országokban ilyen típusú felmérés, így a legfrissebb hazai eredmények korábbi nemzetközi és európai adatokkal való összevetésének nincs relevanciája.

Következtetések

Az átfogó dohányzás visszaszorítás célja, hogy megelőzze a fiatalok és fiatal felnőttek rászokását, elősegítse a leszokást, felszámolja a passzív dohányzásnak való kitettséget, valamint azonosítsa és megszüntesse a társadalom különböző rétegeiben fennálló, dohányzással összefüggő egyenlőtlenségeket. Több nemzetközi kutatás¹⁴ is bizonyítja a hatásosságát azoknak a szakpolitikáknak és beavatkozásoknak, amelyek az átfogó dohányzás visszaszorítás részét képezik. Ilyen beavatkozás lehet az iskolai dohányzás megelőzési program, az adóemelésen keresztüli árnövekedés, a képekkel kombinált figyelmeztetés, a dohánytermékek reklámjának tiltása, a tömegkommunikációs kampányok, a nem dohányzók védelmét elősegítő szabályozások, valamint a dohánytermékekhez való hozzáférés korlátozása. Az amerikai Center of Disease Control (CDC) 2014-es ajánlása¹⁵ alapján az átfogó dohányzás visszaszorítási politikának tartalmaznia kell a dohánytermékek árának növelését, átfogó dohányfüstmentes politikákat, valamint támogatnia kell az egészségkommunikációs kampányokat és elérhetővé kell tennie a leszokást segítő rendszert minden dohányzó ember számára.

Magyarország 2004-ben ratifikálta a WHO FCTC-t és az országjelentések¹⁶ alapján kijelenthető, hogy a megvalósításban élen jár, az EU új dohánytermék irányelvének hazai joganyagba történő átültetése is folyamatosan történik, módosult a nemdohányzók védelméről szóló törvény (Nvt.) és a vonatkozó kormányrendelet (Vhr.) is. Az utóbbi években jelentős, a dohányzás visszaszorítását célzó jogszabályi módosítások valósultak meg. Ezek közül az egyik a 2012-es „A fiatalok dohányzásának visszaszorításáról és a dohánytermékek kiskereskedelméről szóló” törvény (Fdtv.), amelynek alapján a dohánytermék-kiskereskedelem kizárólag dohányboltban folytatható, továbbá dohánytermékek fiatalok részére történő értékesítése, illetve kiszolgálása tilos.

A hozzáférés jelentős korlátozásával Magyarország a világon egyedülálló példává lépett elő. Azonban az intézkedések eredményességének fokozása érdekében az életkorra vonatkozó korlátozások betartását, illetve az illegális kereskedelemre vonatkozó adatok alakulását folyamatosan ellenőrizni szükséges. Fontos továbbá a szabályozások és más beavatkozások eredményeinek monitorozása, a változások észlelése és részletes elemzése. A lakosság körében végzett kérdőíves felmérések fontos elemei a monitorozásnak. A KSH ELEF felnőtt kutatása a dohányzás visszaszorításához szükséges tevékenységek monitorozását csak részben teszi lehetővé. Ezért a több részletre kiterjedő, a WHO és a CDC által javasolt módszertanra épülő felnőtt (GATS) és ifjúsági (GYTS) dohányzás felmérések megvalósítása is kellően indokolt szakmai szempontból.

¹⁴ John P Prierce; Victoris M White; Sherry L Emery; What public health strategies are needed to reduce smoking initiation?; Tob Control 2012;21:258-264; (<http://tobaccocontrol.bmj.com/content/21/2/258.full.pdf+html>) (letöltve: 2016. 09.26.)

¹⁵ Best Practices for Comprehensive Tobacco Control Programs; CDC; 2014 (http://www.cdc.gov/tobacco/stateandcommunity/best_practices/pdfs/2014/comprehensive.pdf) (letöltve: 2016. 09.26.)

¹⁶ Online elérhetőség: <http://apps.who.int/fctc/implementation/database/parties/Hungary> (letöltve: 2016. 09. 26.)

A jogi szabályozás változásai következtében tovább **csökkent a dohánytermékek hozzáférhetősége**, amely különösen a fiatalkorú lakosság dohányzási jellemzőire gyakorol pozitív hatást, de emellett a hazai felnőtt korú lakosság dohányzási szokásaiban is bekövetkeztek kedvező irányú változások:

- A Nemzetközi Ifjúsági Dohányzás Felmérés hazai eredményeiből jól látható, hogy a gyakorisági adatok alapján egyértelműen **csökkenő tendencia jellemzi a 13-15 éves fiatalok dohányzási gyakoriságait 2012 óta**, illetve, hogy 2016-ra csökkent a naponta és az alkalmi dohányzók aránya egyaránt. További ifjúsági felmérések, mint az Európai Iskolavizsgálat a fiatalok alkohol- és egyéb drogfogyasztási szokásairól (ESPAD), és az Iskoláskorú gyermekek egészségmagatartása HBSC), adatainak idősoros összevetésével nyert adatok is ezt a kedvező tendenciát támasztják alá.
- A 2009-ben és 2014-ben - a felnőtt lakosság körében - elvégzett Európai lakossági egészségfelmérés (ELEF) eredményei alapján Magyarországon a dohányzók aránya közel 4%-kal csökkent (31,4%-ról 27,5%-ra). A naponta dohányzók aránya 2009-ben 26,2%, 2014-ben 25,8% volt, azaz kismértékben csökkent, mind a férfiak, mind a nők esetében.

Az adatok nemzetközi összevetése is lényeges vizsgálati szempont, azonban hazai időbeli trendek elemzésére az adott országban vizsgált paraméter változásainak idősoros vizsgálata a leginkább célravezető módszer, amelyet jelen elemzésben az öt alkalommal is elvégzett GYTS felmérés hazai adataival tettünk meg. A kutatási eredmények lényegesek a felnőttekre vonatkozó prevenciós stratégiák kialakításában is, mert a felnövekvő generáció naponta dohányzó fiataljai nagyobb eséllyel maradnak felnőttként is rendszeresen dohányzók. Annak érdekében, hogy a felmérések pozitív eredményét, azaz a naponta rágyújtók arányának csökkenését fenntarthassuk, fontos, hogy egy átfogó, kereslet- és kínálatcsökkentési elemeket egyaránt alkalmazó komplex dohányzás visszaszorítási program valósuljon meg, amelyen keresztül olyan társadalmi elvárások alakulnak ki, amelyek megelőzik a dohányzásra való rászokást és elősegítik a leszokást is.

Összegezve tapasztalatainkat megállapítható, ahhoz, hogy valóban jelentős változásokat érjünk el a fiatalok dohányzásának visszaszorítása területén, a jogszabályi intézkedéseket egyéb beavatkozásokkal, pl. igazoltan hatásos megelőzési programokkal, kommunikációval célszerű kiegészíteni. Így fontosnak tartjuk, hogy olyan szociális készségekre és kompetenciákra irányuló, komplex megelőzési programok kidolgozására kerüljön sor, amelyek megfelelnek a legújabb egészségmagatartás megváltoztatására vonatkozó elméleteknek, valamint magukba foglalják a legújabb jó gyakorlatok eredményeit.

Melléklet

A felmérés kérdőíve

--	--	--	--

iskola

--	--

osztály

--	--

sorszám

NEMZETKÖZI IFJÚSÁGI DOHÁNYZÁSFELMÉRÉS

Az Egészségügyi Világszervezet (WHO) és a Nemzeti Egészségfejlesztési Intézet
Dohányzás Fókuszpont kutatásának
2016. évi

ÖNKITÖLTŐS TANULÓI KÉRDŐÍVE

Kedves Tanuló!

Szeretnénk, ha segítenél nekünk abban, hogy megtudjuk, mit gondolnak a magyarországi fiatalok a dohányzásról és az elektronikus cigaretta használatról. Ugyanezeket a kérdéseket már sok országban sok ezer fiattól megkérdezték, a vizsgálatot az Egészségügyi Világszervezet (WHO) fogja össze.

Először figyelmesen olvass el minden kérdést, a lehetséges válaszokkal együtt. Ezután add meg azt a választ, ami a leginkább ráillik arra, amit gondolsz, vagy amit a legjobb válasznak érzel. Néhány helyen több választ is megjelölhetsz, amire mindig külön felhívjuk a figyelmedet.

A válaszadás önkéntes, Te döntöd el, hogy szeretnél-e segíteni nekünk.

A kérdőívre ne írd rá a neved!

Válaszaidat titokban tartjuk, azokat sem szüleid, sem tanáraid nem ismerhetik meg. A kutatást végzőkön kívül senki sem nézheti meg a kitöltött kérdőíveket.

A kérdésekre a válaszlehetőségek előtti számok bekarikázásával adhatod meg a választ, illetve a pontozott vonallal (.....) kihagyott helyen saját szavaiddal fogalmazhatod azt meg. Ha nem fér ki a pontozott vonalra, amit írni szeretnél, nyugodtan folytasd mellette vagy alatta az üres helyen.

A kérdőív során találkozol keretbe tett szövegekkel is, ezek olyan magyarázatok, amelyek segítenek, útmutatást adnak a helyes kitöltésben.

Ha a válasz bekarikázása után esetleg szeretnéd megváltoztatni válaszodat, az első karikázást húzd át, és karikázd be a megfelelőnek tartott választ!

Segítségedet nagyon köszönjük!

Budapest, 2016.

A Nemzeti Egészségfejlesztési Intézet Dohányzás Fókuszpont munkatársai

Kérlek, az alábbi táblázatot figyelmesen tanulmányozd át, hiszen a benne foglaltak segítségével lesznek a kérdőív kitöltésében.

Dohánytermékek	
Termék neve	Mit érts ez alatt a termék alatt?
Cigaretta	Papírba csomagolt dohány. A gyári és kézzel sodort cigaretta együtt.
Gyári cigaretta	Az a cigaretta, amit készen, dobozban lehet kapni.
Kézzel sodort cigaretta	Az cigaretta, amihez a fogyasztó külön veszi a különböző kellékeket (pl. dohány, papír) és saját kezűleg sodor belőle cigarettát.
Szivar	Olyan dohányrúd, amelyet kívülről dohánylevelek borítanak.
Szivarka	Kisebb méretű szivar.
Pipázás	Pipába töltött dohány, vagyis pipadohány égetéssel járó fogyasztása.
Vízpipázás	Vízpipa használata dohánnyal, szárított gyümölcscsel illetve vízpipázásra alkalmas kövel.
Tubák	Olyan dohánytermék, ami orron keresztül fogyasztható, és amelynek használata során nincs égés, nem képződik füst,.
Rágódohány	Olyan dohánytermék, amelynek használata során nincs égés, nem képződik füst, szájon keresztül, rágással fogyasztható.
Elektronikus termékek	
Termék neve	Mit érts ez alatt a termék alatt?
Elektronikus cigaretta	Úgyis hallhattál már róla, mint e-cigi vagy elektromos cigaretta. Olyan termék, amely nem tartalmaz dohányt, szipókán keresztül „pára” fogyasztását teszi lehetővé.
Elektronikus pipa, elektronikus szivar, elektronikus vízpipa	Különböző elektronikus termékek, amelyet az elektronikus cigarettához sorolunk. Amikor az elektronikus cigarettára vonatkozó kérdésekre válaszolsz, ezekre a termékekre is gondolj.
Nikotinos vagy nikotinmentes elektronikus cigaretta	Az elektronikus cigaretták nikotinos és nikotinmentes változatban is használhatók.
Dohány ízű vagy egyéb ízesítésű (pl. eper) elektronikus cigaretta	Az elektronikus cigaretták különböző ízesítéssel használhatók. A dohány íz mellett számos egyéb ízesítés (például gyümölcs vagy édesség íz) is megtalálható.

A KÉRDÉSEK TÖBBSÉGÉNÉL A VÁLASZLEHETŐSÉGEK KÖZÜL EGYET VÁLASZTHATSZ! AMELYIKNÉL TÖBB VÁLASZT IS MEGADHATSZ, AZT AZ ADOTT KÉRDÉSNÉL JELEZZÜK.

I. DOHÁNYZÁSI STÁTUSZ

A következő kérdések a dohányzásra, elektronikus cigaretta használatra vonatkoznak. Kérlek, figyelmesen olvasd el a kérdéseket és a válaszadásra vonatkozó utasítást

1. Ha kipróbáltad már a cigarettázást, töltsd ki az alábbi táblázatot!

Ha nem, folytasd a következő kérdésnél (2. kérdés)!

	VÁLASZ
a. Életkorom, amikor kipróbáltam a cigarettázást	év
b. Az elmúlt 30 napban hány napon fordult elő veled, hogy cigarettáztál?	napon
c. Ha az elmúlt 30 napban cigarettáztál, átlagosan hány szál gyárilag előállított cigarettát szívtál el egy napon?	szálat
d. Ha az elmúlt 30 napban cigarettáztál, átlagosan hány szál kézzel sodort cigarettát szívtál el egy napon?	szálat

2. Ha kipróbáltad már a pipázást, töltsd ki az alábbi táblázatot!

Ha nem, folytasd a következő kérdésnél (3. kérdés)!

	VÁLASZ
a. Életkorom, amikor kipróbáltam a pipázást	év
b. Az elmúlt 30 napban hány napon fordult elő veled, hogy pipáztál?	napon

3. Ha kipróbáltad már a szivarozást, töltsd ki az alábbi táblázatot!

Ha nem, folytasd a következő kérdésnél (4. kérdés)!

	VÁLASZ
a. Életkorom, amikor kipróbáltam a szivarozást	év
b. Az elmúlt 30 napban hány napon fordult elő veled, hogy szivaroztál?	napon

4. Ha szívtál szivarkát, töltsd ki az alábbi táblázatot!

Ha nem, folytasd a következő kérdésnél (5. kérdés)!

	VÁLASZ
a. Életkorom, amikor kipróbáltam a szivarkát	év
b. Az elmúlt 30 napban hány napon fordult elő veled, hogy szivarkát szívtál?	napon

5. Ha próbáltad már rágódohányt vagy tubákat, töltsd ki az alábbi táblázatot!

Ha nem, folytasd a következő kérdésnél (6. kérdés)!

	VÁLASZ
a. Életkorom, amikor kipróbáltam a rágódohányt vagy tubákat	év
b. Az elmúlt 30 napban hány napon fordult elő veled, hogy fogyasztottál rágódohányt vagy tubákat ?	napon

6. Ha kipróbáltad már a vízipipázást, töltsd ki az alábbi táblázatot!

Ha nem, folytasd a 8. kérdésnél!

	VÁLASZ
a. Életkorom, amikor kipróbáltam a vízipipázást	év
b. Az elmúlt 30 napban hány napon fordult elő veled, hogy vízipipát szívtál?	napon

7. Az alábbiak közül melyiket használtad, amikor vízipipáztál?

KARIKÁZD BE A VÁLASZ ELŐTTI SZÁMOT! TÖBB VÁLASZT IS MEGJELÖLHETSZ!

1. Ízesítés nélküli vízipipadohány
2. Ízesített vízipipadohány
3. Shisa kő/kövek
4. Egyéb, éspedig.....
5. Nem tudom

8. Ha kipróbáltad már az elektronikus cigarettát, töltsd ki az alábbi táblázatot!

Ha nem próbáltad ki, folytasd a LESZOKÁS témánál (5. oldal, lap teteje, SZŰRŐKÉRDÉS)!

	VÁLASZ
a. Életkorom, amikor kipróbáltam az elektronikus cigarettát	év
b. Az elmúlt 30 napban hány napon fordult elő veled, hogy elektronikus cigarettát használtál?	napon

9. Ha használtál elektronikus cigarettát, az alábbi állítások közül jelöld azt, amelyik igaz rád!

**MINDEN SORBAN KARIKÁZD BE A TÁBLÁZATBAN A MEGFELELŐ SZÁMOT!
FIGYELJ ARRA, HOGY MINDEN KÉRDÉSRE JELÖLJ VALAMIT!**

	IGAZ	NEM IGAZ	Nem tudom
a. Saját elektronikus cigarettát használtam.	1	2	9
b. Szüleim elektronikus cigarettáját használtam.	1	2	9
c. Barátaim vagy osztálytársam elektronikus cigarettáját használtam.	1	2	9
d. Egyszer használatos, eldobható elektronikus cigarettát használtam.	1	2	9
e. Utántölthető elektronikus cigarettát használtam.	1	2	9
f. Cserélhető patronú elektronikus cigarettát használtam.	1	2	9
g. Nikotinos, dohány ízű elektronikus cigarettát használtam.	1	2	9
h. Nikotinos, egyéb ízesítésű (pl. eper) elektronikus cigarettát használtam.	1	2	9
i. Nikotinmentes, dohány ízű elektronikus cigarettát használtam.	1	2	9
j. Nikotinmentes, egyéb ízesítésű (pl. eper) elektronikus cigarettát használtam.	1	2	9
k. Nem tudom, hogy milyen elektronikus cigarettát használtam.	1	2	9

SZŰRŐKÉRDÉS – Karikázd a megfelelő választ és ugorj a megjelölt kérdésszámra!

	FOYLATÁS
a. Nem használtál semmilyen dohányterméket vagy elektronikus cigarettát	ISMERET, ATTITŰD blokk 8. oldal, 22. kérdés
b. Még mindig dohányzol vagy használsz elektronikus cigarettát valamilyen rendszerességgel	DOHÁNYZÁSI SZOKÁSOK blokk 6. oldal, 13. kérdés
c. Ha fogyasztottál már valamilyen dohányterméket, de rendszeresen nem használod	LESZOKÁS blokk 5. oldal, 10. kérdés
d. Ha dohányterméket nem fogyasztottál, de használtál már elektronikus cigarettát és nem használod rendszeresen	LESZOKÁS blokk 5. oldal, 10. kérdés

II. LESZOKÁS A következő kérdések a leszokásra vonatkoznak. Kérlek, figyelmesen olvasd el a kérdéseket és a válaszadásra vonatkozó utasítást!

10. Ha már nem dohányzol, karikázd be a válasz előtt számot, hogy mennyi ideje nem.

NE FELEDD, CSAK EGY VÁLASZT KARIKÁZZ BE!

1. Kevesebb, mint egy hónapja
2. 1-3 hónapja
3. 4-11 hónapja
4. 1 éve
5. 2 éve
6. 3 éve vagy régebben

11. Ha már nem használsz elektronikus cigarettát, jelöld, hogy mennyi ideje nem.

NE FELEDD, CSAK EGY VÁLASZT KARIKÁZZ BE!

1. Kevesebb, mint egy hónapja
2. 1-3 hónapja
3. 4-11 hónapja
4. 1 éve
5. 2 éve
6. 3 éve vagy régebben

12. Ha megpróbáltál már valaha leszokni, jelöld azokat az alábbi listában, akik/amik segítettek a leszokásban?

KARIKÁZD BE A VÁLASZ ELŐTTI SZÁMOT! TÖBB VÁLASZT IS MEGJELÖLHETSZ!

1. Nem vettem igénybe segítséget
2. Leszokást segítő program, szakember
3. Barát
4. Családtag
5. Internetes információ, honlap
6. Telefonos leszokást segítő szolgáltatás
7. Könyv, tájékoztató anyag
8. Nikotinos készítmény (tapasz, rágógumi, szopogató tableta)
9. Elektronikus cigaretta
10. Receptre kapható gyógyszer
11. Egyéb, éspedig.....

Mivel már nem használsz semmilyen dohányterméket vagy elektronikus cigarettát, ezért kérlek, folytasd az ISMERET, ATTITÚD témánál 8. oldal, 22. kérdés!

III. DOHÁNYZÁSI SZOKÁSOK

A következő kérdések a dohányzási szokásokra és az elektronikus cigaretta használatára vonatkoznak. Kérlek, továbbra is figyelmesen olvasd el a kérdéseket és a válaszadásra vonatkozó utasítást!

13. Az alábbiak közül jelöld be, hogy hol szoktál dohányozni!

KARIKÁZD BE A VÁLASZ ELŐTTI SZÁMOT! TÖBB VÁLASZT IS MEGJELÖLHETSZ!

1. Otthon
2. Mások lakásában, házában
3. Iskola épületében
4. Iskola épületén kívül, az iskola területén (pl. udvaron)
5. Szórakozóhely épületében (pl. diszkó, bár)
6. Sportlétesítmény épületében (pl. edzőterem, konditerem)
7. Tömegközlekedési járművön (pl. buszon, vonaton)
8. Váróteremben (pl. vasúti váró, buszpályaudvar)
9. Megállóhelyeken (pl. busz, villamos)
10. Személygépkocsiban
11. Aluljáróban, átjáróban
12. Játsszótéren

**14. Az alábbiak közül jelöld, hogy hol szoktad az elektronikus cigarettát használni!
Ha nem használsz elektronikus cigarettát, folytasd a következő kérdésnél (15. kérdés)!**

KARIKÁZD BE A VÁLASZ ELŐTTI SZÁMOT! TÖBB VÁLASZT IS MEGJELÖLHETSZ!

1. Otthon
2. Mások lakásában, házában
3. Iskola épületében
4. Iskola épületén kívül, az iskola területén (pl. udvaron)
5. Szórakozóhely épületében (pl. diszkó, bár)
6. Sportlétesítmény épületében (pl. edzőterem, konditerem)
7. Tömegközlekedési járművön (pl. buszon, vonaton)
8. Váróteremben (pl. vasúti váró, buszpályaudvar)
9. Megállóhelyeken (pl. busz, villamos)
10. Személygépkocsiban
11. Aluljáróban, átjáróban
12. Játsszótéren

15. Az alábbiak közül jelöld, hogy hogyan szoktál dohányterméket szerezni!**KARIKÁZD BE A VÁLASZ ELŐTTI SZÁMOT! TÖBB VÁLASZT IS MEGJELÖLHETSZ!**

1. Nemzeti Dohányboltban vásárolok.
2. Másokat kérek meg, hogy vásárolja meg számomra.
3. Másoktól kapom.
4. Másoktól csenem el.
5. Interneten vásárolok.
6. Egyéb módon, éspedig.....

16. Az alábbi állítások közül karikázd be, melyik állítás igaz rád!**NE FELEDD, CSAK EGY VÁLASZT KARIKÁZZ BE!**

1. Egyszer sem vásároltam zárjegy nélküli, csempészett cigarettát.
2. Előfordult, hogy vásároltam zárjegy nélküli, csempészett cigarettát.
3. Mindig zárjegy nélküli, csempészett cigarettát veszek.

17. Ha elektronikus cigarettát használsz, akkor az alábbi állítások közül jelöld, melyik állítás igaz rád! Ha nem használsz, folytasd a következő kérdésnél (18. kérdés)!**KARIKÁZD BE A VÁLASZ ELŐTTI SZÁMOT! TÖBB VÁLASZT IS MEGJELÖLHETSZ!**

1. A nikotinos folyadékot boltban vásárolom.
2. A nikotinos folyadékot interneten szerzem be.
3. A nikotinmentes folyadékot boltban vásárolom.
4. A nikotinmentes folyadékot interneten szerzem be.
5. Másokat kérek meg, hogy vásárolja meg számomra.
6. Másoktól kapom.
7. Másoktól csenem el.
8. Egyéb módon, éspedig.....

18. Előfordult-e már veled, hogy reggel az volt az első dolgod, hogy rágyújtottál, vagy úgy érezted, hogy rögtön rá kell gyújtanod?**NE FELEDD, CSAK EGY VÁLASZT KARIKÁZZ BE!**

1. Nem, soha
2. Igen, néha
3. Igen, minden reggel

19. Mennyi idő múlva érzed úgy, hogy muszáj újra rágyújtanod?**NE FELEDD, CSAK EGY VÁLASZT KARIKÁZZ BE!**

1. Soha nem érzem úgy, hogy muszáj rágyújtanom.
2. Kevesebb, mint egy óra múlva
3. 1-2 óra múlva
4. Több mint 2-4 óra múlva
5. Több mint 4 óra múlva, de kevesebb, mint egy teljes nap múlva
6. 1-3 nap múlva
7. 4 vagy több nap múlva

20. Amennyiben elhatároznád, hogy leszoksz a dohányzásról, könnyű vagy nehéz lenne szerinted abbahagyni?**NE FELEDD, CSAK EGY VÁLASZT KARIKÁZZ BE!**

1. Nagyon nehéznek találnám
2. Elég nehéznek találnám
3. Elég könnyűnek találnám
4. Nagyon könnyűnek találnám
5. Nem tudom

21. Az alábbi dohányzásról való leszokásra vonatkozó állítások közül jelöld, melyik állítás igaz rád!**NE FELEDD, CSAK EGY VÁLASZT KARIKÁZZ BE!**

1. Egyszer sem próbáltam leszokni az elmúlt 12 hónapban.
2. Egyszer megpróbáltam leszokni az elmúlt 12 hónapban.
3. Kétszer vagy többször próbáltam meg leszokni az elmúlt 12 hónapban.

Folytasd a következő oldalon, az ISMERET, ATTITÚD blokkal!

IV. ISMERET, ATTITÚD

A következő kérdések a dohányzással, elektronikus cigarettával kapcsolatos véleményedre, ismereteidre és a passzív dohányzásra vonatkoznak. Kérlek, továbbra is figyelmesen olvasd el a kérdéseket és a válaszadásra vonatkozó utasítást!

22. Jelöld be, mennyire értesz egyet az alábbi állításokkal!

MINDEN SORBAN KARIKÁZD BE A TÁBLÁZATBAN A MEGFELELŐ SZÁMOT! FIGYELJ ARRRA, HOGY MINDEN KÉRDÉSRE JELÖLJ VALAMIT!

	Egyáltalán nem értek egyet	Inkább nem értek egyet	Is-Is	Inkább egyet értek	Teljesen egyet értek
a. A dohányzás károsítja az egészséget	1	2	3	4	5
b. Mások dohányfüstjének beszívása nem károsítja az egészséget	1	2	3	4	5
c. Az elektronikus cigaretta használat nem károsítja az egészséget	1	2	3	4	5
d. Mások által az elektronikus cigaretta használata során kifújt anyagok ártalmatlanok az egészségre	1	2	3	4	5
e. A cigarettázás fogyaszt	1	2	3	4	5

23. Jelöld be, mennyire értesz egyet az alábbi állításokkal?

MINDEN SORBAN KARIKÁZD BE A TÁBLÁZATBAN A MEGFELELŐ SZÁMOT! FIGYELJ ARRRA, HOGY MINDEN KÉRDÉSRE JELÖLJ VALAMIT!

	Egyáltalán nem értek egyet	Inkább nem értek egyet	Is-Is	Inkább egyet értek	Teljesen egyet értek
a. A dohányzó fiúknak több barátjuk van	1	2	3	4	5
b. A dohányzó lányoknak kevesebb barátjuk van	1	2	3	4	5
c. A dohányzó fiúk vonzóbbak	1	2	3	4	5
d. A lányok kevésbé vonzóak, ha dohányoznak	1	2	3	4	5
e. Egy dohányos könnyebben ismerkedik	1	2	3	4	5
f. Az elektronikus cigaretta használat menő	1	2	3	4	5
g. Aki elektronikus cigarettát használ, az menőbb, mint aki cigarettát szív	1	2	3	4	5

24. Az elmúlt 7 napban hány napon fordult elő veled, hogy mások..... (Minden sorban karikázd a megfelelő számot 0-tól 7-ig!)

	VÁLASZ							
a. Az otthonodban zárt helyen (pl. benn a szobában) dohányoztak a te jelenlétedben	0	1	2	3	4	5	6	7 napon
b. Az otthonodtól eltérő zárt helyen (pl. kocsmá, áruház) dohányoztak a te jelenlétedben	0	1	2	3	4	5	6	7 napon
c. Az otthonodtól eltérő kültéri helyen (pl. megálló, játszótér) dohányoztak a te jelenlétedben	0	1	2	3	4	5	6	7 napon
d. Az otthonodban zárt helyen (pl. benn a szobában) elektronikus cigarettát használtak a te jelenlétedben	0	1	2	3	4	5	6	7 napon
e. Az otthonodtól eltérő zárt helyen (pl. kocsmá, áruház) elektronikus cigarettát használtak a te jelenlétedben	0	1	2	3	4	5	6	7 napon
f. Az otthonodtól eltérő kültéri helyen (pl. megálló, játszótér) elektronikus cigarettát használtak a te jelenlétedben	0	1	2	3	4	5	6	7 napon

25. Az alábbi helyek közül jelöld azokat, ahol szerinted tiltani kell a dohányzást!

KARIKÁZD BE A VÁLASZ ELŐTTI SZÁMOT! TÖBB VÁLASZT IS MEGJELÖLHETSZ!

1. Orvosi rendelő, kórház
2. Iskola
3. Hivatal, művelődési központ, sportpálya, konditerem
4. Éttermek
5. Bárok, diszkók
6. Kocsmák
7. Vasúti kocsik (vonat)
8. Váróterem (vasút, busz)
9. Munkahelyen (pl. szüleid, nevelőszüleid munkahelyén)
10. Busz és villamos megálló
11. Aluljáró, átjáró
12. Játszóter

26. A szüleid/nevelőszüleid dohányoznak?

NE FELEDD, CSAK EGY VÁLASZT KARIKÁZZ BE!

1. Nem
2. Mindketten
3. Édesapám/nevelőapám
4. Édesanyám/nevelőanyám

27. Dohányzik-e valaki a legközelebbi barátaid közül?**NE FELEDD, CSAK EGY VÁLASZT KARIKÁZZ BE!**

1. Senki
2. Néhányan
3. Legtöbbjük
4. Mindegyikük

28. A szüleid/nevelőszüleid használnak elektronikus cigarettát?**NE FELEDD, CSAK EGY VÁLASZT KARIKÁZZ BE!**

1. Nem
2. Mindketten
3. Édesapám/nevelőapám
4. Édesanyám/nevelőanyám

29. Használ-e valaki elektronikus cigarettát a legközelebbi barátaid közül?**NE FELEDD, CSAK EGY VÁLASZT KARIKÁZZ BE!**

1. Senki
2. Néhányan
3. Legtöbbjük
4. Mindegyikük

30. Milyen gyakran látsz tanárokat dohányozni az iskola területén?**NE FELEDD, CSAK EGY VÁLASZT KARIKÁZZ BE!**

1. Minden nap
2. Majdnem minden nap
3. Néha
4. Soha

31. Milyen gyakran látsz diákokat dohányozni az iskola területén?**NE FELEDD, CSAK EGY VÁLASZT KARIKÁZZ BE!**

1. Minden nap
2. Majdnem minden nap
3. Néha
4. Soha

32. Ha legjobb barátaid közül valaki megkínálna egy cigarettával, elszívnád?

NE FELEDD, CSAK EGY VÁLASZT KARIKÁZZ BE!

1. Biztosan nem
2. Valószínűleg nem
3. Valószínűleg igen
4. Igen, biztosan elszívnám
5. Nem tudom

33. Szerinted fogsz dohányozni a következő 12 hónapban?

NE FELEDD, CSAK EGY VÁLASZT KARIKÁZZ BE!

1. Biztosan nem
2. Valószínűleg nem
3. Valószínűleg igen
4. Igen, biztosan
5. Nem tudom

34. Amikor tévét, videót, DVD-t nézel, moziban vagy interneten filmet/sorozatot nézel, milyen gyakran látsz dohányzó színészeket?

NE FELEDD, CSAK EGY VÁLASZT KARIKÁZZ BE!

1. Soha nem nézek filmet/sorozatot interneten, nem nézek tévét, videót, DVD-t és nem megyek moziba
2. Sokszor
3. Néha
4. Soha

35. Van-e olyan tárgyad (pólód, tollad, hátizsákod, stb.), amin valamilyen cigarettamárka emblémája, logója van?

NE FELEDD, CSAK EGY VÁLASZT KARIKÁZZ BE!

1. Nincs
2. Van

36. Könnyűnek vagy nehéznek találod a dohánytermékekhez való hozzáférést?

NE FELEDD, CSAK EGY VÁLASZT KARIKÁZZ BE!

1. Nagyon könnyűnek
2. Könnyűnek
3. Nehéznek
4. Nagyon nehéznek
5. Nem tudom

37. Előfordult-e, az elmúlt 30 napban, hogy amikor Nemzeti Dohányboltban, trafikban dohányterméket (pl. cigarettát) akartál vásárolni, az eladó a korod miatt nem adott neked? **NE FELEDD, CSAK EGY VÁLASZT KARIKÁZZ BE!**

1. Nem próbáltam vásárolni
2. Igen, előfordult
3. Nem fordult elő

38. Jelöld, hogy mit tartanál fontosnak, ha elektronikus cigarettát vásárolnál magadnak.

KARIKÁZD BE A VÁLASZ ELŐTTI SZÁMOT! TÖBB VÁLASZT IS MEGJELÖLHETSZ!

1. Az árát
2. A külsejét és a színét
3. A külseje hasonlítson a cigarettára
4. Feszültségszabályzós legyen
5. Zenelejátszásra is alkalmas legyen
6. Bluetooth-szal telefonhoz csatlakoztatható és kihangosítóként is használható legyen
7. Semmiképpen nem vennék elektronikus cigarettát

39. Jelöld be, hogy hol láttad a www.leteszemacigit.hu honlap és a 06 40 200-493 kék szám feliratát.

KARIKÁZD BE A VÁLASZ ELŐTTI SZÁMOT! TÖBB VÁLASZT IS MEGJELÖLHETSZ!

1. Tévében
2. Újságban
3. Cigaretta dobozon
4. Dohányzás tiltását jelzésen (pl. buszmegállóban, étterem, közintézmény bejáratánál)
5. Interneten
6. Egyéb helyen, éspedig.....
7. Nem láttam

40. Az elmúlt 30 napban láttál dohányzástól elrettentő képeket és feliratokat a cigarettás dobozokon?

NE FELEDD, CSAK EGY VÁLASZT KARIKÁZZ BE!

1. Igen, de nem érdekeltek
2. Igen, és arra gondoltam, hogy le kellene szoknom a dohányzásról, vagy el sem kellene kezdenem
3. Láttam cigarettásdobozt, de nem emlékszem elrettentő képekre, feliratokra
4. Nem láttam cigarettás dobozt

41. Jelöld az alábbi listán azokat, ahol dohányzás-ellenes média-üzenettel találkoztál az elmúlt 30 napban!

KARIKÁZD BE A VÁLASZ ELŐTTI SZÁMOT! TÖBB VÁLASZT IS MEGJELÖLHETSZ!

1. Sportesemény, vásár, koncert, közösségi esemény
2. Televízió
3. Rádió
4. Óriásplakát, hirdetőtábla
5. Mozi
6. Újság, magazin
7. Internet

42. Beszélgetett már veled valaki a családbodból a dohányzás káros hatásairól?

NE FELEDD, CSAK EGY VÁLASZT KARIKÁZZ BE!

1. Igen
2. Nem

43. Részt vettél az iskolában olyan egészségfejlesztéssel kapcsolatos programban (egészségnap, foglalkozás, előadás), ami tartalmazott információkat a dohányzás káros hatásairól, a rászakás megelőzésének fontosságáról?

NE FELEDD, CSAK EGY VÁLASZT KARIKÁZZ BE!

1. Igen
2. Nem

44a. Láttad-e a Ciki a cigi honlapot?

NE FELEDD, CSAK EGY VÁLASZT KARIKÁZZ BE!

1. Igen
2. Nem
3. Nem emlékszem

44b. Láttad-e a Ciki a cigi hordozható, érintőképernyős számítógépet?**NE FELEDD, CSAK EGY VÁLASZT KARIKÁZZ BE!**

1. Igen
2. Nem
3. Nem emlékszem

44c. Láttál-e a Ciki a cigi interaktív előadást?**NE FELEDD, CSAK EGY VÁLASZT KARIKÁZZ BE!**

1. Igen
2. Nem
3. Nem emlékszem

45. Mikor beszéltek nektek utoljára dohányzásról tanórán?**NE FELEDD, CSAK EGY VÁLASZT KARIKÁZZ BE!**

1. Soha
2. Ebben a félévben
3. A múlt félévben
4. Egy évvel ezelőtt
5. Több mint egy évvel ezelőtt

46. Mikor beszéltek nektek utoljára dohányzásról tanórán kívül az iskolában?**NE FELEDD, CSAK EGY VÁLASZT KARIKÁZZ BE!**

1. Soha
2. Ebben a félévben
3. A múlt félévben
4. Egy évvel ezelőtt
5. Több mint egy évvel ezelőtt

47. Emlékeid szerint az óvodában beszéltek-e nektek a dohányzásról vagy a passzív dohányzásról?**NE FELEDD, CSAK EGY VÁLASZT KARIKÁZZ BE!**

1. Igen
2. Nem
3. Nem emlékszem